

nr.5

28 octombrie 2011

PARAGRAFF

Ziarul Astra Film Festival Sibiu

„Realitatea a încorporat imaginea”

Convorbire cu Vintilă Mihăilescu, antropolog

Ce aduce documentarul antropologic în plus față de celelalte metode de cercetare antropologică?

Filmul antropologic vine în continuarea imaginii ca mijloc de cercetare, care a început în vremea călătoriilor, în care desenele erau foarte importante. A existat demult ideea de a documenta și prin imagine, căci sursa principală rămânea sursa orală și transcrierea, de unde și numele de etnografie. Pe de altă parte, o serie întreagă de elemente reprezentative ale culturilor studiate erau foarte greu de pus în cuvinte, în timp ce imaginea era mult mai directă, mult mai grăitoare. Așa au început documentările sau analizele vizuale, fotografice.

Una dintre primele care a promovat această abordare a fost Margaret Mead, care a făcut un întreg atlas pe bază de imagine (15.000 de imagini), ceea ce pe vremea aceea era extraordinar. Acum lucrurile sunt puținel diferite, pentru că, dacă antropologia clasică aborda așa-numitele societăți exotice, noneuropene, iar imaginea era doar un adjuvant, în societățile noastre actuale imaginea în sine este infinit mai prezentă și tinde să devină principalul suport de comunicare. Însăși realitatea a devenit imaginată, deci a încorporat imaginea.

Care sunt capcanele în care am putea cădea atunci când vedem un documentar antropologic?

Asta este o întrebare pentru orice fel de film documentar, deoarece este foarte greu de decis unde se termină filmul antropologic și unde începe filmul documentar. Dacă această frontieră era relativ clară până acum 20 de ani (pentru că, de regulă, filmul antropologic se referea la societăți necunoscute, iar publicul era în societatea noastră), astăzi filmul antropologic se poate face chiar la noi în cartier. În unele țări, pe 100 de metri găsești populații foarte diferite și de aceea filmul antropologic nu mai are particularitatea exotismului sau a distanței. El poate fi, deci, un film antropologic despre vecinul meu. Doar abordarea este puținel diferită.

Capcanele antropologice se referă la incapacitatea celui care filmează de a înțelege perspectiva celuilalt. Mai exact, să ia de adevărat și corect primul răspuns pe care îl are la o întrebare

continuare în pagina 18.....

Desenele copiilor participanți la Astra Film Junior

Filme provocatoare și discuții aprinse în a doua zi de Astra Film Festival

Djeneba, așa cum se intitulează filmul semnat de Bata Diallo, este numele unei femei simple din Mali, a cărei viață este prezentată în toate detaliile ei în acest documentar observațional. Regizoarea, stabilită în Norvegia, a mărturisit că mai întâi a filmat un scurtmetraj despre una dintre menajerele care lucra pentru familia ei. Aceasta venise la oraș cu scopul de a munci o perioadă, pentru ca mai apoi să se întoarcă în satul ei. După doi ani, Diallo și-a propus să o regăsească pe fosta menajeră și să vadă unde și cum trăiește aceasta. Spectatorii filmului au rămas impresionați de veselie și de înțelepciunea unui bătrân orb, fost șef al statului și de peisajele idilice, frumos filmate de autoarea documentarului.

Singur acasă – o tragedie românească, emoționantul film al lui Ionuț Cârpatorea, a fost primit cu aplauze la premiera sa românească din cadrul **Astra Film Festival**. Din păcate, realizatorul nu a putut participa, însă producătorul Sorin Manu a fost prezent în Sala John Marshall pentru a răspunde întrebărilor publicului. Am aflat că producția filmului s-a desfășurat între 2007-2010. Documentarea a fost efectuată

continuare în pagina 18.....

sau să pună întrebările pe limba noastră și să aștepte răspunsurile pe limba lor. Câteodată, lucrurile sunt foarte subtile și greu de prins. Uneori, anumite ritualuri pot părea foarte asemănătoare cu ale noastre, dar în unele culturi s-ar putea să reprezinte cu totul altceva. Deci, graba este principala capcană în care se poate cădea.

În ceea ce privește filmele documentare românești, care considerați că sunt tendințele majore și principalele zone de interes ale realizatorilor?

N-aș putea spune că există o convergență cât de cât tematică, există poate niște convergențe stilistice, de abordare. Din păcate, încă multe dintre temele filmelor documentare românești sunt oferite de *prime time*, de scandaluri, de evenimente și informații de prima pagină a ziarelor. Câteodată chiar sunt real interesante, dar este un fel de rețetă gata oferită. Nu vorbim, deci, despre regizorul care își caută și găsește subiectul care să îi spună

ceva lui, personal, ci îl găsește într-un fel de meniu reprezentat de realitatea mediatică. Nu suțin că astfel de filme nu pot să fie bune, dar ele sunt alese dintr-o listă foarte redusă, iar de multe ori și abordarea este în linia pe care a imprimat-o deja discursul mediatic. Nu înseamnă că acest gen de discurs este greșit, dar are tendințele și regulile sale, care nu sunt cele ale documentarului. În plus, se reduce câmpul de creativitate și aria de descoperire a documentaristului.

De când veniți la Astra Film Festival, vi se pare că s-a schimbat percepția publicului românesc față de filmul documentar?

Categoric da și cred că 90% din merit este al acestui festival. Îmi aduc aminte când a început acest festival cu câțiva studenți în sală, iar, când se ajungea la 50, deja era un eveniment. Acum sunt săli pline permanent și există deja un public de film documentar, iar asta este o creștere care a pornit de la zero.

continuare din pagina 17.....

Violeta Neamțu

„Cea mai grea misiune este să fii acceptat”

Convorbire cu Stéphane Breton, membru al juriului

Spuneți că documentarele pe care le faceți sunt ca niște filme de dragoste pentru populația pe care o filmați. Vă rog să explicați această afirmație participanților la AFF.

Suntem obligați să fim cât mai umani, pentru ca cei pe care îi filmăm să ne accepte și să ne primească în viața lor. Merg acasă la oameni care nu m-au invitat, iar ei sunt puțin uimiți și nu prea știu ce să zică. Deci, trebuie să mă apropiu cu dragoste și atenție, pentru ca oamenii să mă integreze în viața lor.

Susțineți că cei pe care îi filmați – mă refer aici la populațiile izolate din Noua Guinee sau Nepal etc. – sunt oameni ca noi toți. Și, totuși, ei vă interesează mai mult decât ceilalți. Ce au ei special?

Mai întâi, suntem oameni cu toții, deci, într-o oarecare măsură, suntem destul de similari. De exemplu, chiar dacă în Noua Guinee îi irită și nu le place de mine, atunci când mă văd, îmi spun „bună ziua”. În același timp, specia umană este foarte diferită prin limbile vorbite, prin felul în care trăiește. Iar asta este frumos. Și necesar. Așadar, îmi place foarte mult să mă duc departe sau aproape și să observ cum trăiesc oamenii, să mănânc ceea ce mănâncă ei, poate să le vorbesc limba. Deci, da, oamenii sunt la fel, dar și diferiți în același timp.

Majoritatea celor care fac documentare etnologice nu știu limba celor pe care îi filmează. Când vine vorba despre imagine, credeți că este important ca realizatorul să știe limba celor a căror poveste o spune?

Da și nu. Eu am făcut filme în locuri unde cunoșteam limba, dar și în locuri unde nu știam limba. Este la fel de pasionant. Limba nu este constituită doar de cuvinte, dar și de mișcări. Poți filma un om care vorbește sau mai multe persoane care își vorbesc, ca pe niște dansatori. Și, totuși, aproape întotdeauna înțelegi ceea ce se întâmplă. Nu înțelegi detaliile, dar privești spre lucruri spre care nu ai fi privit dacă vorbeai limba. Deci, nu e un lucru rău să filmezi fără să înțelegi limba.

Care este cea mai grea misiune a unui antropolog?

Regula generală este ca cei filmați să fie reticenți la început. Oamenii nu au chef de tine și dacă, totuși, par a fi atrași de camera ta, înseamnă că au un interes. Cu timpul, ei își dau seama că atitudinea lor este greșită, își dau seama că ai venit la ei într-un scop nobil. În concluzie, cea mai grea misiune a unui antropolog este aceeași cu cea a oricărui documentarist: să fie acceptat de cei pe care îi filmează.

Violeta Neamțu

în media locală, un singur ONG ajutând cu informații la realizarea filmului. Inițial, era vorba de 20 de cazuri de astfel de drame, dar, din pricina subiectului sensibil, au fost documentate doar cele trei. Finanțarea a venit în mare parte din străinătate, motiv pentru care Sorin Minu și-a exprimat nemulțumirea față de lipsa de interes pentru documentar în România. *Singur acasă* a fost difuzat prima dată de televiziunea RAI, chiar în timpul recente campanii de denigrare a românilor aflați la muncă în Italia. Directoarea de programe Csilla Kató, care a moderat acest Q&A, ne-a îndemnat la final să recomandăm filmul mai departe, răspândind astfel vestea și ajutând la conștientizarea acestei grave probleme sociale.

Prezent în sală după proiecția filmului său *Noi doi*, pentru a răspunde întrebărilor publicului, regizorul Claudiu Mitcu a afirmat că a găsit cele două personaje ce apar în film prin intermediul asociației Accept, în urma unor căutări îndelungate. Întrebat despre alegerea sa de a lăsa personajele să se filmeze singure, Mitcu a

mărturisit că aceasta era modalitatea cea mai comodă pentru ambele părți de a realiza o filmare cât mai intimă, dar că a întâmpinat probleme în faza de postproducție, pentru că George și Cristi filmaseră prea mult material irelevant. O spectatoare s-a interesat de faptul dacă regizorul nu este de părere că în țara noastră ar trebui să se promoveze mai mult valorile tradiționale ortodoxe. Claudiu Mitcu a răspuns că este, într-adevăr, necesar, dar că acest lucru nu exclude libertatea de a face filme și despre minorități și că vocea acestora trebuie reprezentată în egală măsură.

Alexandru Solomon s-a aflat în Sala Mircea Săucan pentru proiecția ultimului său documentar, *Kapitalism – rețeta noastră secretă*. Binedispus de primirea pozitivă a publicului, el a răspuns întrebărilor cu zâmbetul pe buze. Mai întâi, s-a amintit de reacțiile pe care oamenii de afaceri prezentați în film le-au avut la premiera acestuia. Cu siguranță nu au fost pozitive, deși toți au știut dinainte scenariul proiectului și văzuseră bucăți din materialul filmat. Solomon a considerat că documentarul este despre „copilăria capitalismului” în România. S-a gândit la copiii lui crescând în capitalism și, în același timp, la copilăria lui din timpul comunismului. De aceea, a declarat el, rezultatul este un „film lejer și ludic”. Alexandru Solomon a mai precizat că, deși a pornit de la o investigație, nu consideră *Kapitalism* un documentar de investigație și nu a plănuț să dea răspunsuri sau soluții la problemele ridicate, ci mai degrabă să ofere motive de gândire.

continuare în pagina 24.....

Pe drumuri neumblate

(*Off the Beaten Track, România-Irlanda, 2011*)

Regia: Dieter Auner

Probabil că puțini ar ști ce să aleagă cu inima împăcată între a rămâne acasă și a continua meseria pe care cei ce au trăit înainte pe același pământ au practicat-o timp de secole la rând sau a pleca într-o altă țară, unde se pot câștiga bani mai mulți pe o muncă impersonală și anonimă, care în schimb ar aduce o oarecare bunăstare alor tăi. Viața familiei Creța din satul Ruștiori, situat în nordul Transilvaniei, se ghidează după ciclurile anotimpurilor și viața oilor pe care păstorii le cresc, așa cum s-a întâmplat dintotdeauna. Numai că acum, undeva după munții care au rămas aceiași, există concurența de piață, Uniunea Europeană, comerțul și granițele deschise, precum și libertatea de a munci oriunde în lume. Bărbații trebuie să rămână acasă, ca să aibă grijă de pământul lor și să crească oile, chiar dacă a devenit din ce în ce mai greu să își vândă produsele. În schimb, femeile, comparând ce pot câștiga în satul lor cu ce pot câștiga într-o țară precum Germania, găsesc aproape imperativ faptul că trebuie să plece la muncă acolo o bună parte a anului.

Centrându-se pe povestea lui Albin, cel mai tânăr membru al familiei, dar păstrând întotdeauna în contraplan și perspectiva bunicii sale (tăcută, dar în același timp grăitoare), filmul urmărește atent evoluția vieții familiei Creța, confruntată cu provocările vieții moderne. Documentarul, filmat în manieră observațională, păstrează o privire concentrată la cele mai mici gesturi ale personajelor și ale naturii în care ele trăiesc și rămâne emoționant până la ultimul cadru.

Azi, orele 17:00, Sala John Marshall
Mâine, orele 17:30, Sala Studio

Eliza Zdru

Aproape de cer

(*Close to Heaven, România-Germania, 2010*)

Regia: Titus Faschina

Fascinația lui Titus Faschina pentru Munții Carpați, amplu expusă pe marele ecran, poate reprezenta pentru români cel puțin un nou unghi de vedere asupra unor aspecte ale propriei țări. Nu cred că exagerez când spun că *Aproape de cer* este un pastel bucolic, în care regizorul urmărește cu o bucurie copilărească, poate chiar naivitate artistică, viața ciobanului Dumitru Stanciu și a familiei sale, timp de un an de zile.

Filmul este împărțit în patru capitole, reprezentate de cele patru anotimpuri. Sunt urmărite atent procese precum tunsul oilor, mulsul, prepararea diverselor produse lactate, dar și sacrificarea unui animal. Camera nu stă numai la stână. Sunt filmate câteva slujbe dintr-o biserică apropiată, dar și unele scene urbane, ambele reprezentând drumurile ce îl despart pe baci de turma sa. În puținele momente vorbite, membrii familiei Stanciu discută despre greutățile acestei îndeletniciri și despre viitorul incert pe care lipsa de bani și de perspective noi îl anunță. Dacă soții Dumitru și Maria sunt determinați să nu renunțe, fiul lor, Radu, este la fel de sărguincios în continuarea tradiției familiei, deoarece meseria de cioban îi oferă, din punctul său de vedere, mai multă libertate.

Dacă regizorul a reușit să surprindă naturalețea peisajelor românești, nu același lucru se poate spune mereu despre cele trei personaje, ele părând uneori că joacă în prezența camerei. Ceea ce nu înseamnă că filmul nu își atinge scopul, acela de a prezenta omul încă legat de un paradis natural aproape pierdut.

Azi, orele 19:00, Sala Mircea Săucan

Adrian Șerban

Păcătoasa Teodora

(*Teodora, pêcheresse, Franța-România, 2011*)

Regia: Anca Hirte

„Nimic nici nu se poate/ În lume mai presus/ Decât să fii mireasa/ Stăpânului Iisus...”. Probabil Teodora, protagonista excelentului documentar al Ancăi Hirte (cu premiera mondială la **Astra Film Festival**), este convinsă de adevărul

acestor versuri de cântec bisericesc, devreme ce, mai bine de zece ani, a așteptat – sau „s-a jertfit” pentru – momentul cel mare al tunderii în monahism, la o mănăstire de maici din Moldova. Este pasul cel mai important al vieții Teodorei, după care nu mai există cale de întoarcere. Dar ea este ferm hotărâtă să renunțe la ispitele și încercările lumești (sau, cel puțin, aceasta este impresia pe care ne-o lasă pe parcursul filmului) și să asculte de chemarea lui Dumnezeu, ba chiar

afirmă că nu ar regreta decât dacă ar fi nevoită să-și schimbe numele cu care a fost botezată la naștere. Aici intervine poate singurul element de suspans al documentarului, foarte onest altminteri, în care ochiul camerei înregistrează cu

abnegație pregătirile Teodorei, discuțiile sale cu călugărițe care își povestesc experiențele, precum și toate etapele ceremonialului prin care ea devine mireasa lui Dumnezeu. Cum poate o femeie atât de tânără și de frumoasă, cu atâta poftă de viață (vezi secvența cu jocurile din zăpadă), să aleagă, de bunăvoie și nesilită de nimeni, să se închidă până la moarte între zidurile unei mănăstiri? Aceasta

este, probabil, întrebarea ce stă pe buzele multora dintre noi. Însă Anca Hirte, în pofida abordării sale nonintrusive, izbutește să ne facă să empatizăm cu Teodora, precum și să-i prețuim și să-i respectăm tăria morală.

Azi, orele 19:00, Sala John Marshall
Mâine, orele 16:00, Sala Studio

Mihai Fulger

ParagraFF – ziarul Astra Film Festival Sibiu

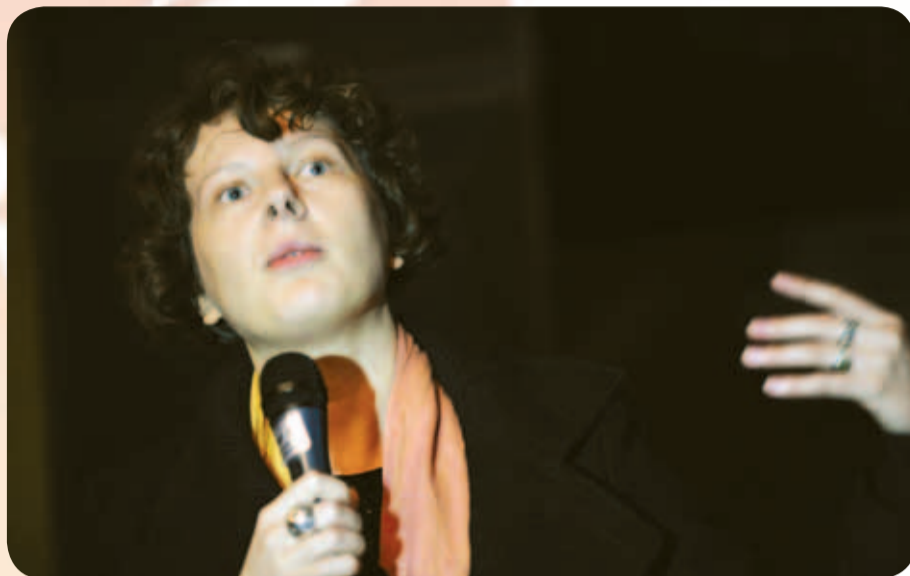
Redactor-șef: Mihai FULGER; Redactori: Violeta NEAMȚU, Adrian ȘERBAN, Eliza ZDRU;
Tehnoredactor: Ioana MOLDOVEAN; Fotograf: Sebastian MARCOVICI

Sala Mircea Săucan a fost aproape neîncăpătoare pentru publicul strâns să vadă *Metrobranding – o poveste de dragoste între oameni și obiecte*. Regizorul-operator Adi Voicu și regizoarea Ana Vlad au fost prezenți la proiecție, pentru a aduce publicului informații suplimentare legate de nostalgicul documentar. Realizarea filmului a durat patru ani, iar pentru cei doi cinești a însemnat o nouă școală. Oamenii prezenți pe ecran au fost găsiți după multe căutări, aceștia arătându-se inițial surprinși de curiozitatea afișată pentru vechile lor obiecte. Ana Vlad a specificat că filmul a reprezentat un demers mai degrabă „arheologic”, ei pornind de la obiecte pentru a reconstitui viețile oamenilor și nu pentru a afla de ce „monobrand”-urile respective nu au rezistat pe piață. Legat de termenul „metrobranding”, acesta desemnează promovarea unei metropole printr-un film. Orașele construite în jurul fabricilor erau așa-zise „orașe-vedetă” în Epoca de Aur, însă astăzi identitatea lor a dispărut odată cu mărcile comuniste. La fel a dispărut și identitatea acestui „homo comunistus romanicus”, așa cum s-a referit Ana Vlad la tipologia oamenilor prezentați în ceea ce tot ea a numit „povestea unor obiecte dintr-o debara”. Filmul a fost o căutare personală pentru realizatori, în care timpul este și el un personaj.

Poveștile sufletelor pierdute din Los Angeles, din filmul semnat de Alina Skrzyszewaska (*Songs from the Nickel*, SUA-Germania) au emoționat publicul **Astra Film Festival**. Prezentă în sală după proiecția documentarului ei, regizoarea a mărturisit că nu a întâmpinat incidente neplăcute în *skid row*-ul din L.A. unde a filmat, pentru că era deja o cunoscută a cartierului – trăise în hotelul King Edward timp de un an și jumătate –, iar oamenii se obișnuiseră cu ea. Unii dintre ei comunicau foarte ușor, fiindu-le indiferent dacă sunt filmați sau nu, alții erau mai reticenți. În hotel, i-a fost ușor să filmeze, pentru că devenise parte din familie, cele mai dificile situații fiind acelea în care pornea camera pe stradă. Skrzyszewaska a adăugat că următorul său documentar va fi filmat tot în mahalalele din Los Angeles, însă va prezenta exclusiv perspectiva femeilor de aici, întrucât consideră că situația lor este una specială.

continuare din pagina 18.....

Violeta Neamțu, Adrian Șerban, Eliza Zdru

Festivalul în imagini

